

Roman Rudnicki

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE AKTYWNOŚCI GOSPODARSTW
ROLNYCH W ZAKRESIE POZYSKIWANIA ŚRODKÓW SEKTOROWEGO
PROGRAMU OPERACYJNEGO „RESTRUKTURYZACJA
I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO ORAZ ROZWÓJ
OBSZARÓW WIEJSKICH 2004-2006”**

*THE SPATIAL DIVERSIFICATION OF FARMERS' ACTIVITY
IN OBTAINING FUNDS FROM PROGRAMS: „RESTRUCTURING
AND MODERNISATION OF THE FOOD SECTOR” AND „RURAL
DEVELOPMENT PROGRAM 2004-2006”*

Słowa kluczowe: gospodarstwa rolne, Wspólna Polityka Rolna, Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektoru Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”, Polska

Key words: farms, Common Agricultural Policy, Sector Operational Programmes „Restructuring and Modernisation of the Food Sector and Rural Development”, Poland

Synopsis. Artykuł dotyczy analizy przestrzennej udziału gospodarstw rolnych w Sektorowym Programie Operacyjnym „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Badaniami objęto działania, których beneficjentami były gospodarstwa rolne, tj.: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, „Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów” oraz „Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem”.

Wstęp

Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” (w skrócie SPO Rolnictwo) był dokumentem operacyjnym sporządzonym w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006, określającym najważniejsze cele i priorytety rozwoju gospodarczego Polski po przystąpieniu do Unii Europejskiej [Sektorowy Program...2004]. W latach 2004-2006 był to drugi z kolei program współfinansowany ze środków UE (oprócz PROW), z którego można było wspierać projekty skupiające się na rzecz rolnictwa i rozwoju wsi [Rudnicki 2007].

Realizacja SPO Rolnictwo rozpoczęła się 16 sierpnia 2004 r., od kiedy zaczęto przyjmować wnioski o dofinansowanie projektów w ramach działania „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” (1.1). Pozostałe działania ARiMR uruchomiła od 15 września 2004 r., zaś okres przyjmowania wniosków był zróżnicowany w układzie poszczególnych działań i województw [Drygas, Kmiecinski 2006], a trwał nie dłużej niż do 14 kwietnia 2006 r. Wyjątek stanowiło tu działanie 1.1., które zakończyło się pierwotnie 31 marca 2006 r., po czym – w wyniku pojawienia się nowych środków – w dniu 16 kwietnia przeprowadzono dodatkowy nabór wniosków. Program współfinansowany był z Sekcji Orientacji EFOiGR (w ok. 66%), pozostałą część środków stanowi wkład krajowy. Pomoc dostępna była w ramach 12 działań, zgrupowanych w dwa priorytety: „Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym” i „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich”.

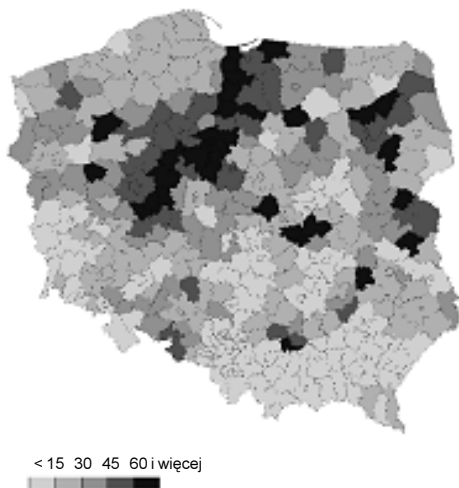
W artykule analizą objęto tylko te działania, których beneficjentem były gospodarstwa rolne, tj.: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, „Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów” oraz „Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem”. Podstawę źródłową artykułu stanowią dane uzyskane z poszczególnych oddziałów

regionalnych ARiMR (stan z początku 2009 r.), a analizę zróżnicowania przestrzennego działań SPO Rolnictwo przeprowadzono zarówno według województw (por. tab. 1), jak i w układzie biur powiatowych ARiMR. Analizę tę przeprowadzono na podstawie wartości bezwzględnych (liczba zrealizowanych wniosków) oraz względnych – prezentując wnioski zrealizowane w ramach danego działania w odsetku ogólnej liczby wniosków SPO Rolnictwo i przeliczając ich liczbę na 1000 gospodarstw rolnych powyżej 1 ha UR (wg spisu rolnego 2002).

Ogólna liczba wniosków SPO Rolnictwo

W latach 2004-2006 w ramach SPO Rolnictwo w kraju zrealizowano 46,7 tys. wniosków. Udział gospodarstw rolnych w tym programie wyróżniał się silnym zróżnicowaniem przestrzennym zarówno w układzie regionów (od 567 wniosków w woj. lubuskim do 7300 wniosków w woj. mazowieckim), jak przede wszystkim według biur powiatowych ARiMR (od 6 wniosków w pow. chrzanowskim do 1164 wniosków w pow. grójeckim).

Jako podstawę analizy zróżnicowania terytorialnej aktywności gospodarstw rolnych w zakresie pozyskiwania funduszy SPO Rolnictwo przyjęto udział beneficjentów tego programu w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych (średnia krajowa 23,9; por. tab. 1, rys. 1). Niewielki udział gospodarstw rolnych zainteresowanych analizowanym programem odnotowano na terenach charakteryzujących się dużym rozdrobnieniem agrarnym, a przez to wysokim udziałem gospodarstw słabych ekonomicznie – głównie w Polsce południowo-wschodniej, w województwach: małopolskim (11,2), podkarpackim (7,1) i śląskim (10,3). Na tym obszarze zlokalizowano cztery powiaty o rekordowo niskim (poniżej 2,0) poziomie wskaźnika, tj.: będziński (1,3), chrzanowski (1,8), jasielski (1,6) i suski (1,4).

Rysunek 1. Wnioski Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych

Źródło: jak w tabeli 1.

Z kolei wysoka aktywność gospodarstw rolnych w SPO Rolnictwo (powyżej 30,0) charakteryzuje zwarty terytorialnie zespół województw – od podlaskiego, warmińsko-mazurskiego i pomorskiego, przez kujawsko-pomorskie i wielkopolskie, do województwa opolskiego. W grupie tej szczególne miejsce zajmuje województwo kujawsko-pomorskie, wyróżniające się rekordowo wysokim poziomem wskaźnika (54,5). W układzie biur powiatowych ARiMR najwyższe wartości stwierdzono w dwóch powiatach województwa pomorskiego – malborskim (91,0) i sztumskim (92,4).

Układ przestrzenny określony przez ogólną liczbę wniosków SPO Rolnictwo odzwierciedla zróżnicowanie aktywności gospodarstw rolnych w poszczególnych, scharakteryzowanych poniżej działaniach tego programu.

Inwestycje w gospodarstwach rolnych

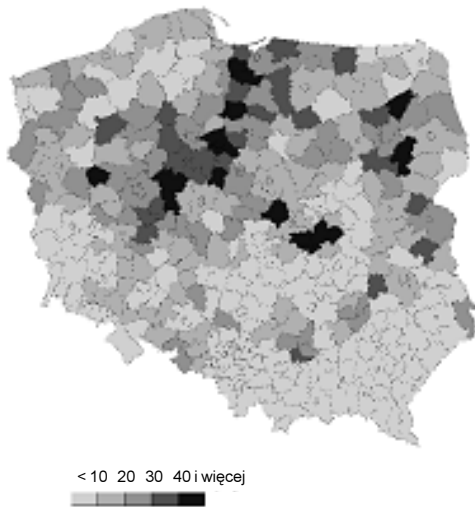
Działanie to miało na celu umocnienie funkcji gospodarczych, rynkowych i środowiskowych w rolnictwie. W zakres pomocy wchodziły m.in. koszty budowy lub modernizacji budynków inwentarskich, zakup maszyn, urządzeń do produkcji rolniczej, zakup gruntów rolnych (na określony cel), koszty inwestycji służących ochronie środowiska. Działanie skierowane było do osób fizycznych i prawnych prowadzących działalność rolniczą. Pomoc nie mogła być przeznaczona na inwestycje mogące spowodować wzrost produkcji, dla której brak jest rynku zbytu. Ponoszone koszty projektu były refinansowane w wysokości od 50 do 65% kosztów kwalifikowanych (do 35% udział UE).

W ramach omawianego działania zrealizowano 24 650 wniosków, których liczba w układzie regionów wahała się od 268 w woj. lubuskim do 4017 wniosków w woj. mazowieckim (por. tab. 1).

Tabela 1. Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – elementy oceny wniosków realizowanych przez gospodarstwa rolne w latach 2004-2006

Województwo	Wnioski zrealizowane w ramach SPO – razem		W tym działania												Typy wg celów programu
	liczba na 1000 gosp. rol.	liczba wniosków na 1000 gosp.	Inwestycje w gospodarstwach rolnych		Ułatwianie startu młodym rolnikom		Różnicowanie działalności rolniczej		Rozwój i ulepszanie infrastruktury		liczba wniosków na 1000 gosp.	wnioski w % SPO	liczba wniosków na 1000 gosp.	wnioski w % SPO	
			liczba wniosków na 1000 gosp.	wnioski w % SPO	liczba wniosków na 1000 gosp.	wnioski w % SPO	liczba wniosków na 1000 gosp.	wnioski w % SPO							
Dolnośląskie	1 493	18,0	747	9,0	50,0	610	7,4	40,9	100	1,2	6,7	36	0,4	2,4	CI-6
Kujawsko-pomorskie	4 319	54,5	2 381	30,1	55,1	1 440	18,2	33,3	163	2,1	3,8	335	4,2	7,8	CI-6
Lubelskie	6 181	27,7	3 071	13,8	49,7	1 547	6,9	25,0	857	3,8	13,9	706	3,2	11,4	CI-5 CII-1
Lubuskie	567	17,8	268	8,4	47,3	215	6,8	37,9	47	1,5	8,3	37	1,2	6,5	CI-5 CII-1
Łódzkie	4 048	24,6	2 216	13,4	54,7	1 306	7,9	32,3	250	1,5	6,2	276	1,7	6,8	CI-6
Małopolskie	2 434	11,2	1 241	5,7	51,0	531	2,5	21,8	484	2,2	19,9	178	0,8	7,3	CI-5 CII-1
Mazowieckie	7 300	25,0	4 017	13,8	55,0	2 347	8,1	32,2	437	1,5	6,0	499	1,7	6,8	CI-6
Opolskie	1 292	31,0	623	15,0	48,2	401	9,6	31,0	83	2,0	6,4	185	4,4	14,3	CI-5 CII-1
Podkarpackie	1 405	7,1	590	3,0	42,0	372	1,9	26,5	338	1,7	24,1	105	0,5	7,5	CI-4 CII-2
Podlaskie	3 841	38,5	2 019	20,3	52,6	1 156	11,6	30,1	254	2,5	6,6	412	4,1	10,7	CI-5 CII-1
Pomorskie	1 646	30,7	832	15,5	50,5	574	10,7	34,9	103	1,9	6,3	137	2,6	8,3	CI-5 CII-1
Śląskie	1 145	10,3	548	5,0	47,9	340	3,1	29,7	175	1,6	15,3	82	0,7	7,2	CI-5 CII-1
Świętokrzyskie	2 936	23,4	1 711	13,6	58,3	624	5,0	21,3	352	2,8	12,0	249	2,0	8,5	CI-5 CII-1
Warmińsko-mazurskie	1 870	36,1	976	18,8	52,2	700	13,5	37,4	131	2,5	7,0	63	1,2	3,4	CI-6
Wielkopolskie	5 086	36,6	2 810	20,2	55,2	1 745	12,6	34,3	297	2,1	5,8	234	1,7	4,6	CI-6
Zachodniopomorskie	1 148	27,9	600	14,6	52,3	433	10,5	37,7	66	1,6	5,7	49	1,2	4,3	CI-6
Polska – razem	46 711	23,9	24 650	12,6	52,8	14 341	7,3	30,7	4 137	2,1	8,9	3 583	1,8	7,7	CI-5 CII-1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych oddziałów regionalnych ARIMR (stan w pierwszym kwartale 2009 r.).

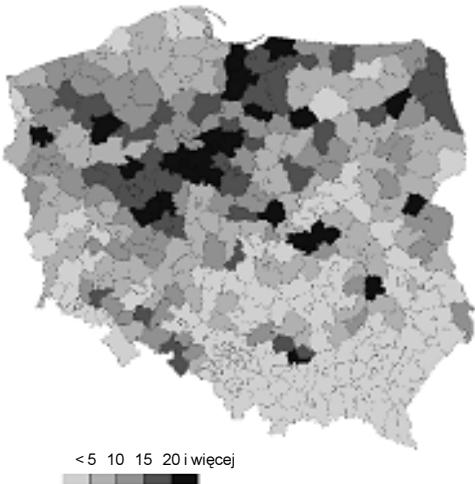

Rysunek 2. Wnioski SPO Rolnictwo dot. inwestycji w gospodarstwach rolnych w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych
Źródło: jak w tabeli 1.

i charakteryzowała się dużym zróżnicowaniem, zarówno regionalnym (od 3,0 w woj. podkarpackim do 30,1 w woj. kujawsko-pomorskim), jak i w układzie powiatów (od 0,1 w pow. suskim w woj. małopolskim do 58,7 w pow. sztumskim w woj. pomorskim; por. rys. 2).

Ułatwianie startu młodym rolnikom

W ramach tego działania pomoc finansowa skierowana była do młodych rolników (do 40 roku). Ułatwiła przejmowanie gospodarstw przez nowych, przygotowanych do zawodu właścicieli. Wsparcie dotyczyło zakupu zarówno środków trwałych, jak i środków obrotowych związanych z rozpoczęciem produkcji. Pomoc udzielana była w formie premii przekazanej młodym rolnikom, rozpoczynającym po raz pierwszy samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego i spełniającym określone warunki (50 tys. zł, w tym poziom udziału UE do 75%).

Rysunek 3. Wnioski SPO Rolnictwo dot. ułatwienia startu młodym rolnikom w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych
Źródło: jak w tabeli 1.

Szczególnie silne zróżnicowanie przestrzenne tego miernika wykazały dane według biur powiatowych ARiMR, tj. od 1 wniosku (powiaty: suski i tatrzański) do 300-400 w powiatach: sandomierskim, wysokomazowieckim, opolskim (dot. woj. lubelskiego), 413 w pow. białskim oraz 668 wniosków w powiecie grójeckim.

W latach 2004-2006 inwestycje w gospodarstwach rolnych stanowiły najwyższy udział w ogólnej liczbie zrealizowanych wniosków SPO Rolnictwo (średnio 52,8%). Odsetek ten cechował się niewielkim zróżnicowaniem w układzie województw (od 42,0% w woj. podkarpackim do 55,2% w woj. wielkopolskim). Znacznie większe dysproporcje odnotowano w układzie powiatów – od poniżej 5% (1,8% pow. piotrkowski, 3,1% pow. żywiecki) do najwyższych udziałów w trzech powiatach województwa śląskiego – mikołowskim (80%), tarnogórskim (80%) i bieruńsko-łędzińskim (94%).

Liczba wniosków dotyczących inwestycji w gospodarstwach rolnych w przeliczeniu na 1000 gospodarstw wynosiła przeciętnie dla kraju 12,4 gospodarstw (średnio regionalnym (od 3,0 w woj. podkarpackim do 30,1 w woj. kujawsko-pomorskim), jak i w układzie powiatów (od 0,1 w pow. suskim w woj. małopolskim do 58,7 w pow. sztumskim w woj. pomorskim; por. rys. 2).

Ogółem w kraju z działania skorzystało 14 341 rolników (od 215 w woj. lubuskim do 2347 w woj. mazowieckim, por. tab. 1). Analiza według biur powiatowych ARiMR wykazała z jednej strony brak wniosków w powiecie tatrzańskim i pojedyncze w powiatach: chrzanowskim, bieruńsko-łędzińskim, skarżyskim, a z drugiej ponad 200 wniosków w powiatach łowickim (202), opolskim (247) oraz przede wszystkim w powiecie grójeckim (388 zrealizowanych wniosków).

Pod względem liczby zrealizowanych wniosków „Ułatwienie startu młodym rolnikom” zajmuje drugą lokatę (po „Inwestycjach w gospodarstwach rolnych”) spośród działań SPO Rolnictwo dostępnych dla gospodarstw rolnych – średnio 30,7%. Odsetek ten wahał się od 20-21% w województwach małopolskim i świętokrzyskim do 40,9% w woj. dolnośląskim, a według powiatów od poniżej 5% (żywiecki – 4,7, nowosądecki – 4,9%) do 70,9% (piotrkowski).

Ogółem w kraju na 1000 gospodarstw rolnych zrealizowano 7,3 wniosków. Tak określony wskaźnik aktywności gospodarstw rolnych wahał się od 1,9 w woj. podkarpackim do 18,2 w woj. kujawsko-pomorskim. W ramach jednostek powiatowych najniższe udziały odnotowano w powiatach górskich (0,2 – nowotarski, suski, żywiecki), a najwyższe (30-40) w powiatach: żnińskim i malborskim oraz przede wszystkim w powiecie średzkim (48,3 wniosków; por. rys. 3).

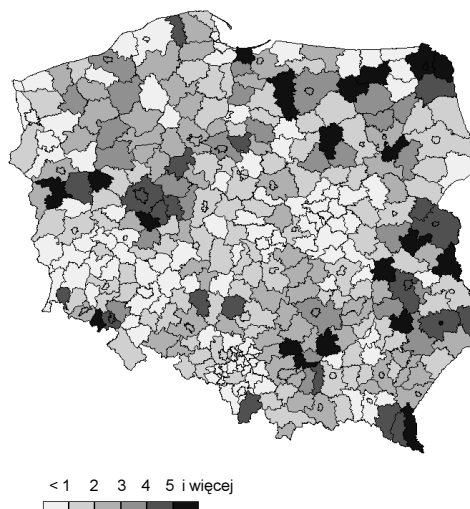
Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów

Działanie to miało na celu wykorzystywanie istniejących nisz rynkowych dla tworzenia alternatywnych źródeł dochodu dla rolników i redukcji bezrobocia ukrytego. Przeznaczone było dla gospodarstw rolnych o niewielkiej skali produkcji rolnej i dużych zasobach siły roboczej. W ramach działania wspierane były m.in. projekty z zakresu agroturystyki, usług na rzecz rolnictwa i gospodarki leśnej, prowadzenia na małą skalę przetwórstwa produktów rolnych i leśnych oraz rzemiosła i rękodzieła. Pomoc obejmowała takie koszty, jak: budowa, przebudowa i adaptacja obiektów budowlanych, zakup wyposażenia, maszyn, urządzeń, środków transportu, zwierząt, a także zagospodarowanie terenu. Beneficjentami działania byli rolnicy oraz domownicy, a także osoby prawne, których celem było prowadzenie działalności rolniczej i które prowadziły taką działalność w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, w miejscowościach liczących do 5 tys. mieszkańców. Maksymalny poziom pomocy wynosił 50% kosztów kwalifikowanych projektu (do 35% udział UE).

W latach 2004-2006 ze wsparcia finansowego UE ukierunkowanego na różnicowanie działalności rolniczej skorzystało 4137 gospodarstw (od 47 w woj. lubuskim do 857 w woj. lubelskim; por. tab. 1). W ujęciu biur powiatowych ARiMR odnotowano z jednej strony brak aktywności w tym zakresie (14 powiatów: lubiński, polkowicki, zgorzelecki – woj. dolnośląskie, wschowski – woj. lubuskie, legionowski, piaseczyński – woj. mazowieckie, bieruńsko-lędzki, mikołowski, rybnicki, tarnogórski, wodzisławski – woj. śląskie, grodziski – woj. wielkopolskie, białogardzki i policki – woj. zachodniopomorskie), a z drugiej maksymalną liczbę wniosków (111) w powiatach lubelskim i kieleckim (liczba wniosków w każdym z tych powiatów jest wyższa w porównaniu do woj. lubuskiego, opolskiego i zachodniopomorskiego; por. tab. 1).

Różnicowanie działalności rolniczej nie było popularnym działaniem wśród rolników. W ogólnej liczbie analizowanych wniosków SPO objęło przeciętnie 8,9%. Odsetek ten w ujęciu regionalnym wahał się od 3,8% w woj. kujawsko-pomorskim do 24,1% w woj. podkarpackim, a według powiatów od 0,3% w radziejowskim do ponad 50% w trzech powiatach woj. małopolskiego: nowotarskim (61,4%), tatrzańskim (75,0%), suskim (76,9%) oraz przede wszystkim w pow. żywieckim w woj. śląskim (81,3%).

W odniesieniu do 1000 gospodarstw rolnych średnio w kraju w analizowanym działaniu udział wzięło 2,1 gospodarstwa (od 1,2 w woj. dolnośląskim do 3,8 w woj. lubelskim). Miernik ten wahał się od 0,1 w pow. tarnobrzeskim i będzińskim do 10,1 w pow. janowskim (por. rys. 4).

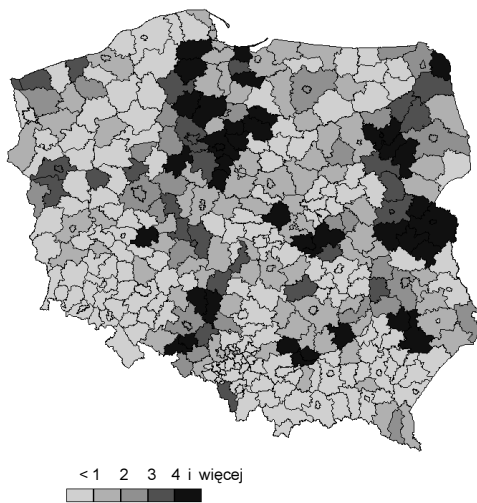
Rysunek 4. Wnioski SPO Rolnictwo dotyczące różnicowania działalności rolniczej w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych
Źródło: jak w tabeli 1.

Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem

Działanie to miało na celu poprawę stanu wyposażenia wsi w nowoczesną infrastrukturę techniczną (zwłaszcza urządzenia wodno-kanalizacyjne), która ma szczególne znaczenie dla ochrony środowiska naturalnego. Realizowane w ramach działania projekty obejmowały budowę lub modernizację dróg wewnętrznych, urządzeń zaopatrzenia w wodę, urządzeń do odprowadzania i oczysz-

czania ścieków, sieci i urządzeń zaopatrzenia w energię. Pomoc skierowana była do osób fizycznych lub prawnych prowadzących działalność rolniczą lub produkcję w działach specjalnych produkcji rolnej, zamieszkałych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, w miejscowościach liczących do 5 tys. mieszkańców. Poziom pomocy wynosił 50% kosztów kwalifikowanych projektu (do 35% udział UE).

W ramach działań SPO Rolnictwo najniższa aktywność gospodarstw rolnych dotyczyła poprawy infrastruktury technicznej. Zrealizowano zaledwie 3583 inwestycje, a brak wniosków odnotowano aż w 36 powiatach województw dolnośląskiego (8 pow.), lubuskiego (5 pow.), małopolskiego (3 pow.), mazowieckiego (5 pow.), podkarpackiego (1 pow.), śląskiego (5 pow.), warmińsko-mazurskiego (3 pow.), wielkopolskiego (3 pow.) i zachodniopomorskiego (3 pow.). Z kolei najwyższa liczba objęła 90-100 wniosków (95 w pow. grójeckim, 96 w pow. białskim) oraz przede wszystkim 129 wniosków w powiecie łomżyńskim.

Rysunek 5. Wnioski SPO Rolnictwo dotyczące rozwoju i ulepszenia infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem w przeliczeniu na 1000 gospodarstw rolnych

Zródło: jak w tabeli 1.

Przeciętnie w Polsce inwestycje dotyczące rozwoju i ulepszenia infrastruktury technicznej objęły zaledwie 1,8% ogólnej liczby zrealizowanych wniosków SPO Rolnictwo (od 2,4% w woj. dolnośląskim do 14,3% w woj. opolskim; por. tab. 1). W układzie biur powiatowych ARiMR odsetek ten wahał się od poniżej 1% (powiaty: wągrowiecki, radomszczański, poddębicki, kętrzyński) do najwyższych udziałów w dwóch powiatach województwa opolskiego – kluczborskim (32,1%) i oleśkim (40,5%).

Niską aktywność gospodarstw rolnych potwierdza fakt, że przeciętnie w Polsce na 1000 gospodarstw rolnych jedyne 1,8 zrealizowało wnioski dotyczące analizowanego działania. Wskaźnik ten charakteryzował się dużym zróżnicowaniem przestrzennym – zarówno w układzie województw (od poniżej 1,0 w woj. Polski południowej: dolnośląskim, małopolskim, podkarpackim i śląskim do 4-5 w woj. kujawsko-pomorskim, opolskim, podlaskim; por. tab. 1), jak i powiatów (od 0,1 w pow. tarnobrzeskim i będzińskim do 10,1% w pow. janowskim; por. rys. 5).

Podsumowanie

W latach 2004-2006 aktywność gospodarstw rolnych w zakresie pozyskiwania funduszy Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” charakteryzowała się silnym zróżnicowaniem przestrzennym. Jednakże nie przyczyniła się do złagodzenia dysproporcji w strukturze przestrzennej polskiego rolnictwa. Najwyższą aktywność gospodarstw rolnych w tym zakresie odnotowano bowiem na obszarach charakteryzujących się do tej pory wysokim, historycznie ukształtowanym, poziomem rolnictwa (por. zwarty terytorialnie zespół województw podlaskiego, warmińsko-mazurskiego, pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego i opolskiego).

SPO Rolnictwo charakteryzowało się także dużymi dysproporcjami przestrzennymi według określonych priorytetów programu. Odnotowano zdecydowaną przewagę wniosków ukierunkowanych na realizację priorytetu I – „Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym” (dwa działania: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” i „Ułatwianie startu młodym rolnikom” – razem), w porównaniu do priorytetu II – „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich” (dwa działania: „Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów” i „Rozwój i ulepszenie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem” – razem).

W celu określenia typów strukturalnych aktywności gospodarstw rolnych w zakresie pozyskiwania funduszy SPO Rolnictwo posłużono się metodą kolejnych ilorazów (przyjęto sześć najwięk-

szych ilorazów – [Biegajło 1973]). Udział priorytetu I w ogólnej liczbie wniosków wynosił aż 83,5%, a stanowił dominujący element w siedmiu województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim (por. tab. 1, typ PI–6). Z kolei bardzo wysoki udział wniosków priorytetu I i bardzo niski udział wniosków priorytetu II (typ PI–5 PII–1) charakteryzował województwa lubelskie, lubuskie, małopolskie, opolskie, podlaskie, pomorskie, śląskie i świętokrzyskie. Jedynie w przypadku województwa podkarpackiego, pomimo przewagi wniosków priorytetu I, zaznacza się podwyższony udział wniosków priorytetu II (typ PI–4 PII–2).

Literatura

- Biegajło W.** 1973: Typologia rolnictwa na przykładzie województwa białostockiego. *Prace Geograficzne*, nr 101, Warszawa, 71-77.
- Drygas M., Kmieciński T.** 2007: Ocena realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Kontynuacja programu SAPARD. *Wies i Rolnictwo*, nr 4 (137.)
- Rudnicki R.** 2007: Zróżnicowanie regionalne aktywności gospodarstw rolnych w Polsce w zakresie pozyskiwania funduszy Unii Europejskiej w latach 2004-2006. [W:] *Roczniki Naukowe SERiA*, t. 9, z. 1, Warszawa-Poznań-Kraków, s. 416-422.
- Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich” 2004: Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

Summary

This article focuses on a spatial analysis of the Sector Operational Program „Restructuring and Modernisation of the Food Sector and Rural Development Program 2004-2006” (as provided by Regional Branches of the Agency for Restructuring and

Modernisation of Agriculture (ARMA). The research included activities intended for farmers as the beneficiaries i.e.: „Investments in farms”, „Setting up of young farmers”, „Diversifying farming and related activities in order to ensure diversity of activities or alternative sources of income” and „Improvement and development of infrastructure related to agriculture”. Applications executed as part of specific activities tended to be spatially diversified. However, the process only slightly contributed to equalizing disproportions in the spatial structure of Polish agriculture as farmers most active in obtaining funds come from regions enjoying a historically established high level of agricultural development.

Adres do korespondencji:

dr hab. Roman Rudnicki, prof. UAM
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
ul. Dziegielowa 27
61-680 Poznań
tel. (0 61) 829 61 64
e-mail: romrud@amu.edu.pl